

היום נלמד בעזרת ה':

מנחות דף ל

איך, דאמר רב הכותב ס"ת וכו': הדבר השני שאמר רב, ויש קושיא על דבריו מברייתא. הכותב ס"ת והגיע לקראת סיום הספר, גומר ואפילו באמצע 'הדף' כלומר באמצע העמוד.

קושיא: מיתיבי. הכותב ס"ת, בא לו לגמור, לא יגמור באמצע הדף כדרך שגומר בחומשין, אלא מקצר והולך עד סוף הדף: כלומר יקצר את השורות לאט לאט (כצורת משולש הפוך שקודקדו למטה) עד שיגמור את המילים האחרונות בסוף העמוד.

תירוץ: כי קא אמר רב בחומשין: רב דיבר על חומש הכתוב על קלף בגלילה (כדומה לספר נביאים על קלף). בחומש מותר לסיים אותו באמצע העמוד, אבל בספר תורה צריך לסיים אותו בסוף העמוד. **קושיא:** והא ס"ת קאמר! הרי רב דיבר במפורש על ספר תורה! **תירוץ:** בחומשין של ס"ת: באמת רב לא דיבר על חומש הכתוב בפני עצמו, אלא על חומש בתוך ספר תורה. דהיינו כשמסיים את אחד החומשים שבתוך הספר תורה, מסיים באמצע העמוד. אבל את סיום כל הספר תורה צריך לעשות בסוף העמוד.

קושיא: איני, והא"ר יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב - לעיני כל ישראל באמצע הדף! **תירוץ:** ההיא באמצע שיטה: הכוונה לאמצע שורה (אבל השורה עצמה נמצאת בסוף העמוד).

איתמר, רבנן אמרי וכו': לדעת רבנן רב שהתיר לגמור את הספר תורה באמצע השורה, כוונתו לא רק שמותר לגמור באמצע העמוד אלא אפילו באמצע השיטה. (ולפי זה רב חולק על הברייתא הנ"ל, כי 'רב תנא הוא ופליג'). **לדעת רב אשי** רב התיר באמצע השיטה דווקא אך לא באמצע העמוד (ורב סובר כברייתא הנ"ל). ומסיימת הגמרא שההלכה באמצע שיטה דווקא. (רשב"א).

*

אמר רבי יהושע בר אבא וכו' שמנה פסוקים שבתורה יחיד קורא אותן בבית הכנסת: את שמונת הפסוקים האחרונים שבסוף הספר תורה, קורא אדם אחד העולה לתורה, ולא מפסיקים בעלייה אחרת באמצע.

כמאן? דלא כר' שמעון: לכאורה דברים אלו אינם מתאימים לשיטת רבי שמעון בכרייתא הבאה.

דתינא: נאמר בתורה **"וַיִּמַת שָׁם מֹשֶׁה עֶבֶד ה' בְּאֶרֶץ מוֹאָב עַל פִּי ה'"**, וכי יתכן שמשה כבר מת והוא כותב **"וַיִּמַת שָׁם מֹשֶׁה"**? אלא מפסוק זה ועד סוף התורה כתב יהושע, זו דעת ר' יהודה ויש אומרים ר' נחמיה.

הכרייתא מביאה דעה חולקת:

אמר לו ר"ש: והרי נאמר לפני כן **"לִקַּח אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה"**, ולא יתכן שמשה רבינו היה קורא לזה 'ספר תורה' אפילו אם היה חסר בו רק אות אחת! ואתה אומר שהיה חסר בו שמונה פסוקים ורק לאחר מות משה השלים אותם יהושע? אלא עד הפסוק **"וַיִּמַת שָׁם מֹשֶׁה"** היה הקב"ה אומר למשה את התורה ומשה היה אומר אחריו כותב בדיו. ומפסוק זה ועד סוף התורה הקב"ה אמר למשה ומשה כתב זאת בדמעות, ולא אמר בפיו מרוב צער.

ממשיכה הכרייתא ואומרת:

כמה שנאמר להלן: כלומר מה שאמרנו שהקב"ה אומר ומשה כותב, הוא כמו שמצאנו לגבי הנביאים שהיו כותבים מפי רבם, שנאמר בספר ירמיה **"וַיֹּאמֶר לָהֶם בְּרוּךְ, מִפְּיֹו יִקְרָא אֵלַי אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וְאֲנִי כֹתֵב עַל הַסֵּפֶר בְּדִיּוֹ"**, דהיינו שברוך בן נריה הסופר שמע את הנבואה מפיו של ירמיה והיה כותבה בספר בדיו. **ע"כ הכרייתא.**

לימא דלא כרבי שמעון: דברי רבי יהושע בר אבא וכו' ששמונת הפסוקים האחרונים שבתורה יחיד קורא אותם ברציפות ולא יקראו אותם שני אנשים כל אחד ארבעה פסוקים, מתאימים רק לשיטת רבי יהודה שמשה לא כתבם, ולכן הם שונים משאר פסוקי התורה.

אפילו תימא ר"ש: אפשר לומר שזה מתאים גם לשיטת ר"ש, אך מכיון שאותם פסוקים נכתבו בדמעות ולא בדיו לכן הם שונים משאר פסוקי התורה.

*

וא"ר יהושע בר אבא וכו' הלוך ספר תורה מן השוק: כלומר הקונה ספר תורה שמישהו אחר כתב, מקיים מצוה. אבל אם הוא כתב אותו בעצמו, הוא מקיים מצוה הרבה יותר גדולה.

אמר רב ששת אם הגיה אפי' אות אחת: אם היה בספר תורה שהוא קנה טעות של אות אחת, והוא תיקן אותה, נחשב הדבר כאילו הוא כתב את הספר, כי עד עכשיו לא היה כאן באמת 'ספר תורה' (אור הישר).

*

ת"ר עושה אדם יריעה: הספר תורה עשוי מיריעות התפורות זו לזו, ובכל יריעה יש כמה עמודים. אין לעשות יריעה גדולה מידי או קטנה מידי, אלא בת שלוש עד שמונה 'דפין' כלומר עמודים. והטעם מפני היופי של התפרים שבין היריעות, כשהם במידה בינונית לא הרבה מידי תפרים ולא קצת מידי.

ולא ירבה בדפין: ואם יש לו יריעה שאינה ארוכה מספיק, והוא רוצה לעשות בה שמונה עמודים צרים, אל יעשה זאת, כי אז זה יראה כמו איגרות צמודות זו לזו. ומאידך לא ימעט בעמודים ויעשה עמודים רחבים, מפני שעניו של הבעל הקורא 'משוטטות' כלומר בסיום השורה הוא יצטרך לחפש את השורה הבאה. אלא יש לעשות כל עמוד ברוחב של כתיבת המילה "למשפחותיכם" שלוש פעמים.

נזדמנה לו יריעה בת תשע דפים: אם יש לו יריעה ארוכה שיש בה תשע עמודים (והרי אין לעשות יותר משמונה עמודים, ועל כן הוא צריך לחלק אותה לשניים), יחלק אותה לשני חלקים קרובים להיות שוים, דהיינו חמש עמודים וארבע עמודים. ולא יחלק לשלוש ושש, כדי שלא תהיה יריעה אחת ארוכה יותר מידי מהיריעה השניה.

במה דברים אמורים: כל הנ"ל מדובר 'בתחילת הספר' כלומר עד היריעה האחרונה, אבל ביריעה האחרונה יכול לכתוב אפילו פסוק אחד לכל רוחב היריעה

(באותיות רחבות מאד), וכן לעשות רק עמוד אחד לכל רוחב היריעה. **קושיא: פסוק אחד סלקא דעתך?** והרי למדנו שצריך לגמור את השורה האחרונה בסוף העמוד!

תירוץ: אלא אימא פסוק אחד בדף אחד: ביריעה האחרונה יכול לכתוב רק פסוק אחד בעמוד אחד, דהיינו שיכתוב כל מילה בשורה אחת עד שהמילה האחרונה תסתיים בשורה האחרונה שבעמוד. (אמנם אם נשאר לו רק הפסוק האחרון המכיל 12 מילים, והעמוד שלו מכיל שורות רבות, יעשה את האותיות גבוהות, כך שכל אחת תהיה בגובה של כמה שורות (תוסי)).

שיעור גליון: יש להניח רווח חלק ביריעה, מעל השורות הכתובות, מתחת להם, ובצדדים בין עמוד לעמוד. וזה בספר תורה.

ובחומשי: בחומש הכתוב על ספר בקלף בפני עצמו, שיעור הרווחים שונה.

ובין שיטה לשיטה: בנוסף, יש להשאיר רווח בין שורה לשורה, כגודל של שורה כתובה. ובין מילה למילה רווח כגודל של אות קטנה (אות י'). ובין אות לאות רווח של חוט השערה.

אל ימעט אדם את הכתב: אם אין לו מספיק רווח בתחתית הגליון או בראש הגליון עד השורות הכתובות, לא יקטין את הכתב כדי להשאיר רווח.

וכן לא יעשה זאת בין שורה לשורה. כגון ששרטט באמצע העמוד שתי שורות שאין רווח כמלא שורה ביניהם, אל יקטין את הכתב כדי להשאיר את הרווח.

וכן לא יעשה זאת באמצע השורה בשביל להשאיר ריוח בין פרשה לפרשה. כגון שצריך לעשות פרשה 'סתומה'. דהיינו לסיים את הפרשה אחרי תחילת השורה, להשאיר רווח תשע אותיות ולהתחיל את הפרשה הבאה בסוף השורה הזו, ואין לו מספיק רווח. אל יקטין את האותיות כדי שישאר לו רווח בין הפרשות.

נזדמנה לו תיבה בת חמש אותיות: ואין לו מקום לכתוב את כולה בתוך השורה. לא יכתוב שתי אותיות בתוך השורה ושלוש מחוץ לעמוד, אבל יכול לכתוב שלוש בתוך העמוד ושתיים בחוץ. ואפילו שמותר לכתוב שתי אותיות בחוץ, כל זה דוקא כשהן חלק ממילה שנמצאת בתוך העמוד. אבל אם יש לו מילה בת שתי אותיות, אסור לכתוב אותה מחוץ לשורה. אלא יכתוב אותה בתחילת השורה הבאה.

*

הטועה בשם: אם טעה ולא כתב את שם ה' בספר תורה. לדעת רבי יהודה גורר (כלומר מוחק על ידי גירוד בסכין) את מה שכתב במקום שצריך להיות בו השם, ואת המילה שמחק 'תולה' כלומר כותב מעל השורה (ברוח שבין השורות), וכותב את השם על מקום הגרר. לדעת רבי יוסי אין צורך לגרור את מה שכתב, כי מותר לתלות את השם בין השורות. לדעת רבי יצחק לא צריך להמתין עד שהדיו יתייבש ואז לגרור את המילה, אלא יכול למחוק את המילה כשהדיו עדיין לח, ולכתוב מיידי את השם על מקום המחיקה. למרות שכתובה על מקום הגרר יפה יותר מאשר על מקום המחק. ניש לציין שבקלף שלנו דבר זה אינו אפשרי, כי שכבה מהדיו נספגת מיד בקלף]. לדעת ר' שמעון שזורי מותר לתלות את השם, אבל דוקא את כולו ולא מקצתו. לדעת ר"ש בן אלעזר משום ר"מ אין שום פיתרון אלא לגנוז את כל היריעה הזו.

איתמר רב חננאל וכו'.

שאלה: ולימא מר הלכה כמר ומר הלכה כמר: מדוע הם אמרו את ההלכה כאילו זו דעתם, ולא אמרו שההלכה כתנא (הנ"ל) שאמר את ההלכה הזו? **תשובה:** משום דאפכי להו: משום יש כאלה שהופכים את הדעות של התנאים, ולא היו יודעים מה ההלכה. ולכן אמרו את ההלכה עצמה.

אמר רבין בר חיננא ... הלכה כר' שמעון שזורי, ולא עוד אלא כל מקום ששנה ר"ש שזורי הלכה כמותו.

שאלה: אהייא? על מה התכוון רבין בר חיננא שהלכה כר"ש שזורי?

אילימא אהא, ר"ש שזורי אומר כל השם וכו': אם הוא התכוון לדברי ר"ש שזורי בסוגייתנו לגבי תליית השם.

דחיייה: **הוא איתמר עלה וכו':** אך הרי על הסוגיא הזו אמרה הגמרא את דעות האמוראים רב חננאל ורבה בר בר חנה כמו מי ההלכה, ואם אכן לכך התכוון רבין בר חיננא, היתה צריכה הגמרא להביא גם את דעתו כמו מי ההלכה ביחד עם שתי הדעות הנ"ל.

אלא אהא. ר"ש שזורי אומר אפי' בן חמש שנים: אלא הוא התכוון לדברי ר"ש שזורי לגבי 'בן פקועה'. הוא ולד שנמצא במעי אימו לאחר השחיטה, שהוא לא צריך שחיטה, כי שחיטת אימו מתירה אותו. ואפילו אם הוא כבר גדול בן חמש שנים עד שמת, הוא מותר באכילה בלא שחיטה.

דחייה: **הא איתמר עלה**: אך הרי אמרה על כך הגמרא את דעת זעירי שהלכה כר"ש שזורי, ואם כן היתה הגמרא צריכה לומר שגם רבין בר חיננא סובר שהלכה כר"ש שזורי!

אלא אהא. בראשונה היו אומרים היוצא בקולר וכו': האומר לאחרים 'כתבו גט לאשתי' הם רק כותבים אותו ואינם יכולים למסור לה אותו, כי עשאם 'שליח' רק לכתיבה ולא למסירה. אבל היוצא להריגה ואמר 'כתבו גט לאשתי' כותבים ומוסרים לה, כי ודאי כונתו היתה שיתנו לה גט כדי שלא תצטרך ליפול ליבום (מדובר שאין לו ילדים). כך אמרו בהתחלה.

לאחר מכן הרחיבו את הדין ואמרו שגם 'המפרש' (יוצא להפלגה בים) או היוצא בשיירה לחו"ל, ואמר 'כתבו גט לאשתי' אפילו שלא אמר 'תנו לה' כותבים ונותנים, כי מחמת טרדתו הוא לא הספיק לומר שיתנו לה. ורבי שמעון שזורי סובר שגם חולה מסוכן גוסס שאמר 'כתבו גט', כותבים ונותנים.

אי נמי אהא. תרומת מעשר של דמאי: או שכוונת רבין בר חיננא לדברי ר"ש שזורי לגבי תרומת מעשר של דמאי כדלהלן.

חכמים גזרו שהלוקח פירות מעם הארץ ולא יודע אם הם מעושרים או לא, חייב לעשר אותם מספק. ואפילו אם עם הארץ אומר שעושר אותם הוא לא נאמן, כיון שעמי הארץ חשודים שלא לעשר. פירות אלו נקראים "דמאי" (מלשון: דא מאי? = זה מהו?).

אם לקח פירות דמאי ושכח לעשר אותם, והגיעה שבת, הקילו חכמים שישאל את המוכר העם הארץ האם עישר את הפירות, ואם כן יוכל לסמוך עליו משום עונג שבת. (כי מדאורייתא סומכים על הרוב עמי הארץ שכן מעשרים, ורבנן גזרו שלא לסמוך על כך ולעשר שוב). אמנם במוצ"ש יצטרך לעשר אותם.

רבי שמעון שזורי אומר שיש מקרה שגם בחול יכול לסמוך על דברי העם הארץ שעושה אותם. והיינו במקרה שהקונה עושה את הפירות, ולאחר מכן נפלה 'תרומת המעשר' השייכת לכהנים 'ראה 'מושגי הדף' בחזרה לתוך הפירות המעושרים, והיא אוסרת את כולם. הקונה ישאל את המוכר העם-הארץ האם עושה את הפירות, ואם כן יסמוך עליו. ונמצא למפרע שלא היה כלל צורך לעשר אותם, וממילא אין כאן 'תרומת מעשר'.

טעם הדבר, מכיון שכל דין 'דמאי' הוא גזירה דרבנן, ורבנן האמינו לעם הארץ במקום 'פסידא'. (שהרי אם לא יסמוך עליו, יצטרך למכור את כל הפירות לכהן כשווי של 'תרומה', שהיא זולה יותר מפירות חולין).

דחייה: והא איתמר עלה: אך גם על שני הדינים הללו נאמר בגמרא בשם רבי יוחנן שהלכה כר"ש שזורי ב'מסוכן' וב'תרומת מעשר של דמאי'. ואם על כך דיבר רבין בר חיננא, היתה הגמרא צריכה לומר שגם רבין בר חיננא סובר שהלכה כר"ש שזורי!

אלא אהא. רבי יוסי בן כיפר אומר משום ר"ש שזורי פול המצרי: אין מעשרים משנה אחת על שנה אחרת. ולכן צריך לדעת מתי חולפת שנה לגידולים, בכדי לדעת מה גדל באיזו שנה. בירקות וקטניות שנת המעשר נקבעת מראש השנה (א' תשרי), אמנם לכל אחד מהם יש שלב מסוים שבו הוא צריך להיות בהגיע ראש השנה שלו. **בירקות הולכים אחר 'הלקיטה' - הקטיף. (מה שנלקט עד ר"ה שייך לשנה הקודמת, ומה שנלקט לאחר מכן שייך לשנה הבאה). **בקטניות** הולכים אחר שלב ההשרשה. (מה שהשריש קודם ר"ה שייך לשנה הקודמת, ומה שלאחר מכן שייך לשנה הבאה).**

לפול המצרי יכולות להיות שתי מטרות. א. אם זרע אותו בשביל לאכול את הירק שלו, הולכים בו אחר הלקיטה. ב. אם זרע בשביל לאכול את הזרע שלו, הולכים בו אחר ההשרשה.

במקרה שזרעו פול המצרי בשביל לאכול את הזרע שלו, שדינו כקטניות למעשה, אלא שזרעו אותו יום אחר יום וכתוצאה מכך מקצת מהזרעים השרישו לפני ר"ה ומקצתם לאחר ר"ה. ואם כן כאשר רוצה לעשר אותו יש לו בעיה, כי אי אפשר לעשר משנה אחת על שנה אחרת. ולכן עליו לצבור את כל הקטניות לערימה

אחת שיהיו כולם נבללים ביחד, ואז כשיתרום מהערימה נמצא שתרם באותם אחוזים של התערובת, דהיינו מהחדש על החדש ומהישן על הישן.

דחייה: הא איתמר עלה: והרי על כך נאמר בשם רבי שמואל בר נחמני שהלכה כר"ש שזורי. ואם כן היתה הגמרא צריכה לומר שגם רבין בר חיננא סובר שהלכה כר"ש שזורי!

מושגים בדף

סדר הפרשת תרומות ומעשרות: 1. לאחר הקצירה, הדישה, והמירוח חל חיוב הפרשת "תרומה גדולה" - שמוציא מהתבואה אחד מתמישים ונותן לכהן. 2. אח"כ מפריש "מעשר ראשון" - עשירית ממה שנשאר, ונותן ללוי. 3. אח"כ מפריש "מעשר שני" - עשירית ממה שנשאר ומעלהו ואוכלו בירושלים, או שמחלל אותו על מעות ואת הכסף מעלה לירושלים וקונה בזה מאכלים ואוכלם שם. 4. הלוי מפריש "תרומת מעשר" - עשירית ממה שקיבל, ונותן לכהן.